

УДК 81'33'373.233'42

DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2023.30.283889>

А. В. Бахчиванжи,

канд. філол. наук,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

старший викладач кафедри української мови та мовної підготовки іноземців

РЕГЛАМЕНТАТИВНА КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Статтю присвячено аналізу українського парламентського дискурсу в аспекті комунікативної поведінки його учасників, зокрема реалізації комунікативних стратегій його учасників. Визначено поняття політичного дискурсу і парламентського дискурсу як вияву останнього; виявлено жанрові особливості українського парламентського дискурсу та схарактеризувати парламентські дебати як основний мовленнєвий жанр. Окреслено основні комунікативні стратегії політиків – учасників українського парламентського дискурсу та проаналізовано мовні засоби реалізації комунікативних стратегій. Дослідження зосереджено на комунікативній поведінці голови засі-

дань Верховної Ради, який виконує комунікативну роль модератора та обирає регламентативну як основну стратегію комунікативної поведінки в парламентському дискурсі. Мета статті – визначити роль регламентативної стратегії в українському парламентському дискурсі. Об'єкт дослідження – український парламентський дискурс, предмет дослідження – мовленнєва поведінка «модератора» парламентських дебатів у Верховній Раді України. Матеріалом дослідження слугували стенограми засідань Верховної Ради України за 2022– 2023 роки. Розглянуто мовленнєву поведінку мовця – голови засідань є спікер Верховної ради або його заступник, який виступає модератором на парламентських дебатах: оголошує порядок денний, надає слово, підсумовує сказане тощо. Учасники парламентських дебатів по чергово виступають в обговоренні: здебільшого тему обговорення задає один політик, який представляє законопроект, а депутати критикують або підтримують його виступ. Регламентативна стратегія підпорядкована дотриманню процесуальних норм і правил під час парламентських дебатів, інформаційна передбачає повідомлення учасникам парламентського дискурсу нової й оперативної інформації. Дослідження поглиблює теоретичні засади політичної лінгвістики, дискурсології і лінгвопрагматики; теорії мовленнєвих жанрів і комунікативних стратегій.

Ключові слова: парламентський дискурс, комунікативну стратегія, комунікативну роль, мовленнєва поведінка, регламентативна стратегія.

A. V. Bakhchivanzhi,

PhD in Philology,

Odesa National University named after I. I. Mechnikov,

Ukrainian Language and LForeigners' Language Training Department Senior Lecturer

REGULATORY COMMUNICATIVE STRATEGY IN THE UKRAINIAN PARLIAMENTARY DISCOURSE

The article is devoted to the analysis of the Ukrainian parliamentary discourse in terms of the communicative behavior of its participants, in particular, the implementation of communicative strategies of its participants. The concepts of political discourse and parliamentary discourse as a manifestation of the latter are defined; genre features of Ukrainian parliamentary discourse are revealed and to characterize parliamentary debates as the main speech genre. The main communicative strategies of politicians - participants in the Ukrainian parliamentary discourse are outlined and the linguistic means of implementing communicative strategies are analyzed. The study is focused on the communicative behavior of the chairman of the Verkhovna Rada meetings, who performs the communicative role of the moderator and chooses regulatory as the main strategy of communicative behavior in the parliamentary discourse. The purpose of the article is to determine the role of the regulatory strategy in the Ukrainian parliamentary discourse. The object of the study is the

Ukrainian parliamentary discourse, the subject of the study is the speech behavior of the “moderator” of the parliamentary debates in the Verkhovna Rada of Ukraine. The transcripts of the meetings of the Verkhovna Rada of Ukraine for 2022-2023 served as the research material. The speech behavior of the speaker is considered - the chairman of the meetings is the speaker of the Verkhovna Rada or his deputy, who acts as a moderator at the parliamentary debates: announces the agenda, gives the floor, sums up what was said, etc. Participants in parliamentary debates take turns speaking in the discussion: in most cases, the topic of discussion is set by one politician who presents the draft law, and the deputies criticize or support his speech. The regulatory strategy is subordinated to the observance of procedural norms and rules during parliamentary debates, the information strategy provides for the notification of new and operational information to the participants of the parliamentary discourse. The study deepens the theoretical foundations of political linguistics, discourse studies and linguistic pragmatics; theories of speech genres and communicative strategies.

Key words: parliamentary discourse, communicative strategy, communicative role, speech behavior, regulatory strategy.

Постановка проблеми та її актуальність. Дослідження парламентського дискурсу передбачають актуалізацію лінгвопрагматичних параметрів аналізу комунікативної взаємодії його учасників. Насамперед в центрі увагу постає мовленнєва діяльність голови парламентських засідань – в українському парламентському дискурсі голови Верховної Ради або тимчасового виконувача обов’язки. Саме голова засідання виконує функцію модератора, надаючи слово учасникам парламентських дебатів, контролюючи дотримання ними правил поведінки в сесійній залі, регламентуючи процес обговорення законопроектів та обмін думками. Прогнозованість та етикетність мовленнєвої поведінки голови засідань Верховної Ради значною мірою обмежує його комунікативні дії, натомість потребує реалізації таких комунікативних навичок, що уможливають вплив на аудиторію й досягнення поставлених завдань. Пріоритетними завданнями «модератора» в такому разі є дотримання регламенту засідання та скерування учасників на результативну роботу, в це зумовлює вибір відповідної стратегічної лінії поведінки мовця. У центрі нашої уваги постала одна із засадничих комунікативних стратегій, представлених у парламентському дискурсі та реалізованих у мовленні голови парламентських дебатів, – регламентативна стратегія.

Мета статті – визначити роль регламентативної стратегії в українському парламентському дискурсі. Мета передбачала розв’язання таких завдань: окреслити поняття парламентського дискурсі; схарактеризувати український парламентський дискурс; проаналізувати комунікативну поведінку голови парламентських засідань у Верховній Раді; виявити специфіку регламентативної стратегії в українському парламентському дискурсі.

Об’єкт дослідження – український парламентський дискурс, **предмет** дослідження – мовленнєва поведінка «модератора» парламентських дебатів у Верховній Раді України.

Матеріалом дослідження слугували стенограми засідань Верховної Ради України за 2022–2023 роки (<https://www.rada.gov.ua/meeting/stenogr>).

Аналіз досліджень проблеми. Дослідження парламентського дискурсу перебуває в тісному взаємозв'язку із вивченням різновидів політичної комунікації, що обґрунтовано у працях зарубіжних дослідників з політичної лінгвістики (Р. Водак, Т. ван Дейк, Х. Куссе, Р. Шимуля та ін.). Переважно в центрі уваги мовознавців перебувають питання методів і визначальних параметрів політичної комунікації; мовні одиниці різних рівнів, що функціонують у політичній сфері, жанри і типи політичних текстів; стратегії і тактики спілкування в політичному дискурсі тощо. Зокрема стратегії і тактики українського політичного дискурсу висвітлено в розвідках Є. Богатирьової [1], Н. Дяченко і В. Халіна [3], Л. Завальської [4], К. Карасьової [5] та ін. Проблеми парламентського дискурсу було висвітлено насамперед політологами (Ю. Ганжуров, М. Гаврилова, Е. Ордуханян, К. Селіна та ін.), що передбачало й увагу до вербальних компонентів комунікативної взаємодії. У зарубіжному мовознавстві ґрунтовно проаналізовано парламентські дебати на матеріалі німецької мови (В. Белова, Г. Матвеева, І. Зюбіна, М. Лесняк, О. Саприкіна та ін.), англійської мови (Г. Косовцева, Л. Мінаєва, Л. Правикова, Т. Ширяєва, Ю. Черноусова та ін.), а також висвітлено загальні питання парламентського. В українському мовознавстві парламентський дискурс ставав об'єктом вивчення у наукових розвідках О. П'єцух, проте матеріалом для аналізу слугували парламентські дебати Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. Український парламентський дискурс представлений поодинокими дослідженнями, виконаними здебільшого у зіставному аспекті (О. Гридюшко, П. Зернецький, Г. Рябоконт та ін.). На матеріалі українського парламентського дискурсу здійснено дослідження у статті одеських дослідників Н. Кондратенко, Л. Завальської та А. Кісельової [8].

Методи дослідження. Під час дослідження парламентського дискурсу було застосовано методи дискурсивного аналізу для визначення особливостей поведінки його учасників, зокрема характеристики комунікативної ролі модератора парламентських засідань; лінгвопрагматичний аналіз – для з'ясування специфіки стратегій мовленнєвої поведінки модератора парламентського дискурсу; лінгвостилістичний аналіз – для визначення вербального наповнення, зокрема стилістичних особливостей українського парламентського дискурсу.

Виклад основного дослідження. Робота народних депутатів, обраних до Верховної Ради, передбачає як участь у парламентських засіданнях, так і в профільних комітетах, де і готують закони до прийняття. Публічна презентація парламентського дискурсу здійснюється саме під час чергових засідань у межах сесій Верховної Ради, що доступні для перегляду й ознайомлення в текстовій версії на телеканалі «Рада» й на офіційному порталі Верховної Ради України. Для ґрунтовної характеристики парламентського дискурсу необхідно розглянути вербальні складники засідань та проаналізувати комунікативну діяльність його основних учасників.

Дослідження парламентського дискурсу ґрунтується на комунікативно-дискурсивному підході. О. П'єцух визначає парламентські дебати як «складну комунікативну подію, що проводиться у формі поступового розгортання та з чітким встановленням часових і тематичних меж обговорень, передбачає залучення великої кількості комунікантів – суб'єктів політичної діяльності, які мають чітко детерміновані статусно-ієрархічні ролі та входять до дискурсивного поля дебатов, об'єднуючись на основі спільних інтересів та вирішуючи обговорювані суспільно-політичні проблеми» [7, с. 46].

Парламентські дебати мають регулярний характер в українському парламентському дискурсі і полягають в обговоренні питань під час засідань Верховної ради. Дослідники визначають поняття парламентського дискурсу як впливового дискурсу, метою якого є «створення особливого семіотичного світу, зміна когнітивних настанов опонента, схилення його до тієї чи тієї точки зору з політичного питання і врешті-решт переконання прийняти відповідне рішення у певний спосіб» [6, с. 162]. Ю. Ганжуров наголошує на тому, що парламентський дискурс – це «багато в чому оцінювальне явище» [2, с. 110].

О. П'єцух визначає парламентські дебати як «складну комунікативну подію, що проводиться у формі поступового розгортання та з чітким встановленням часових і тематичних меж обговорень, передбачає залучення великої кількості комунікантів – суб'єктів політичної діяльності, які мають чітко детерміновані статусно-ієрархічні ролі та входять до дискурсивного поля дебатов, об'єднуючись на основі спільних інтересів та вирішуючи обговорювані суспільно-політичні проблеми» [7, с. 46].

У Верховній Раді України головою засідань є спікер Верховної ради або його заступник, який виступає модератором на парламентських дебатах: оголошує порядок денний, надає слово, підсумовує сказане тощо, напр.: *Загородній Юрій Іванович, група «Платформа за життя і мир». Після цього Бакунець, і після цього Кожем'якін. І після цього переходимо до розгляду питань порядку денного (6.02.2023); Шановні колеги, у разі повітряної тривоги буде оголошено перерву в пленарному засіданні, і ми всі маємо перейти до безпечних місць відповідно до схеми укриття, яка знаходиться біля вас (23.02.2023)*. Учасники парламентських дебатов почергово виступають в обговоренні, тривалість однієї репліки – 2 хвилини. Здебільшого тему обговорення задає один політик, який представляє законопроект, а депутати критикують або підтримують його виступ. І хоч проведення засідань Верховної Ради регламентовано чинним законодавством, певні його аспекти стають предметом дискусій, напр.:

Климпуш-Цинцадзе І. О.: Буде коректно поставити на голосування саме так, як рекомендував комітет, комітет рекомендував визначитися в залі. То таке і треба ставити.

Голова: Справа в тому, що немає «визначитися в залі», ставиться пропозиція прийняти чи не прийняти, а вже зал визначається по голосуванню. Немає такого «визначитися». От уявіть, я ставлю визначитися, люди голосують «за».

Яке рішення? То це питання до комітету, як це визначитися. Ви маєте приймати рішення (6.09.2022).

Парламентський дискурс як різновид політичного дискурсу послуговується переважно аргументативними стратегіями, скерованими на переконання безпосередніх учасників взаємодії. Поміж аргументативних стратегій політики-депутати здебільшого обирають конфліктні стратегії комунікативної поведінки, звинувачуючи або принижуючи своїх політичних опонентів, напр.: Євтушок С. М. *Ви, пане Голово, закликаєте до безпеки, виключаючи мобільні телефони, а насправді серед нас є колаборанти, які можуть проводити ці речі в прямому режимі...* (3.11.2022); Ар'єв В. І. *І наостанок у мене є питання до колег в парламенті. Чому московський холуй, який вів Україну в «руський мир», досі очолює Комітет з питань свободи слова?* (16.11.2022).

У парламентському дискурсі кооперативні стратегії розраховані на продуктивне обговорення політичних і законодавчих питань, досягнення згоди між депутатами й результативне ухвалення рішень. Серед стратегій мовленнєвої поведінки дослідники виокремлюють регламентативну стратегію [8, с. 20]. Регламентативна стратегія полягає у визначенні процедури парламентських слухань і дебатів, а також у керуванні учасниками парламентського дискурсу. Соціально детерміновані ролі, які виконують політики під час засідань Верховної Ради, визначені регламентом парламентських засідань: модерування головою зборів, почергові виступи, обмеження тривалості промов, повага до інших учасників тощо, напр.: *Шановні колеги, я прошу займіть свої місця, ми знаходимося з вами в парламенті. До нас приїхали наші гості. Я розумію, що парламент від французького слова parler – говорити, але давайте, щоб говорив один, а слухали всі, а не говорили всі, а не слухав ніхто.* Дякую (23.02.2023).

За умови порушення чинних правил насамперед скасовують право виступу: видаляють мовцям мікрофон, щоб позбавити його можливості виголосити свою позицію.

Переважно регламентативну стратегію реалізовано в мовленнєвій поведінці голови Верховної Ради, який виступає модератором засідання, напр.: *Шановні колеги, на Погоджувальній раді ми домовилися перед початком розгляду питань порядку денного надати час по 3 хвилини для виступів уповноважених представників депутатських фракцій і груп. Тому я прошу представників депутатських фракцій і груп записатись на виступи. Будь ласка* (6.02.2023); *Рішення прийнято. Переходимо до прийняття закону в цілому, шановні колеги. Прошу приготуватися* (11.04.2023); *Рішення прийнято. Шановні колеги, можемо без обговорення? Ні, з обговоренням, добре. Тоді прошу записатися: два – за, два – проти* (2.05.2023); *Шановні колеги! Поправка перша народного депутата Геруса, вона комітетом була відхилена, ви почули позицію автора, позицію комітету, автор вимагає, щоб вона була врахована, тому ставлю поправку першу. Прошу визначитися, будь ласка* (9.10.2022). До основних функцій голови засідання належить надання права виступу депутатам, перевірка дотримання ними вимог до виступу, викладення й фік-

сація регламенту комунікативної взаємодії, напр.: *Пане Андрій, дивіться, я до вас хочу звернутись з проханням. Якщо ви вже берете по всіх своїх поправках, то доповідайте, будь ласка, по поправках. Я був би вам вдячний якби ви дотримувались цієї норми регламенту* (11.04.2023).

Вербальною формою презентації комунікативної позиції голови засідання є 1-а особа однини, тобто голова виступає від власного імені, хоч у стенограмах засідання Верховної Ради його прізвище не названо (лише на початку стенограми вказано, хто саме в цей день є головою зборів).

У такий спосіб наголошено на домінування соціальної функції в позиції мовця, а не його суб'єктивної думки: голова тут не є представником певної політичної сили (партії, фракції), а виконує соціальну роль модератора парламентського дискурсу. З огляду на це він не коментує й не оцінює зміст виступів, а стежить за виконанням формальних вимог – правил спілкування. Голова звертає увагу на тему виступу, тривалість і етику, що передбачає вживання мовленнєвих актів регламентативного характеру, напр.: *Дмитро Олександрович, я тоді попросив би, коли ви берете по процедурі, доповідати не по суті цього питання, а по процедурі. Ви ж знаєте Регламент, правда? Тому я попросив би все-таки більше по процедурі це питання розглядати* (1.12.2022)

На мовному рівні характерною ознакою цієї стратегії є інтерактивний характер, що зумовлює наявність у мовленні голови звертань і граматичних форм 2-ої особи на позначення безпосередніх адресатів мовлення, напр.: *Я прошу, **не розходьтесь**, через 5 хвилин, можливо, ми знайдемо компроміс* (3.11.2022); а також форм 1-ої особи множини для позначення інклюзивної дії, напр.: *Шановні колеги, **ми завершили** розгляд цього питання, тому **переходимо** до прийняття рішення* (7.10.2022). Основним адресатом є колективний – присутні в залі засідань депутати, з якими мовець перебуває у спільному комунікативному просторі, напр.: *Шановні колеги, ми завершили обговорення. Я прошу народних депутатів зайняти свої місця. Переходимо до голосування. Прошу, займіть місця* (10.04.2023); *Шановні колеги народні депутати, перелік питань, який попередньо був узгоджений Погоджувальною радою, вам надано* (11.04.2023); *Я ще раз звертаюся до **всіх народних депутатів України і представників уряду** із закликом неухильно дотримуватись безпекових правил у Верховній Раді України і не поширювати інформацію щодо перебігу пленарного засідання, прийнятих у парламенті рішень раніше ніж через годину після завершення нашої роботи* (13.12.2022).

Вербалізація кожного комунікативного кроку і експлікація дотримання регламентативних вимог становить основу мовленнєвої діяльності голови засідання. Діалогічний характер спілкування в межах регламентативної стратегії не актуалізує вербальну діяльність адресатів, а визначає їхню безпосередню поведінку під час засідання, тобто має перлокутивну силу. З огляду на це в межах цієї стратегії частотним є вживання перформативів різних типів, напр.: *Шановні колеги, далі*

ми домовлялися, **прошу** не розходитися, у нас три звіти тимчасових слідчих... тимчасових спеціальних комісій, перепрошую (20.03.2023); Шановні колеги, **звертаю** увагу, що відповідно до прийнятої Верховною Радою України постанови усі присутні на пленарному засіданні не повинні поширювати інформацію щодо його початку, перебігу та прийнятих у парламенті рішень раніше ніж через годину після оголошення перерви у пленарному засіданні (21.03.2023); **Нагадую**, необхідно, утримуючи сенсорну кнопку, натиснути зелену кнопку «за» та утримувати ці дві кнопки одночасно до завершення голосування, тобто до появи результатів на табло (10.04.2023); Я просто **інформую** вас, що всі виступаючі підтвердили готовність голосувати за основу і в цілому (21.09.2022). Насамперед використовуються директивні мовленнєві акти, скеровані на те, щоб спонукати адресатів до виконання певних дій, і саме в цьому полягає основна функція комунікативної поведінки голови засідання. Утім, в українському парламентському дискурсі зафіксовано й випадки порушення регламентативної стратегії з боку мовця, напр.: *Оскільки був названий Арахамія, він просить одну хвилиночку на репліку. І далі, шановні колеги, після репліки Давида, ми голосуємо, я так розумію, є воля на підтримання цих поправок і потім голосуємо одразу закон в цілому з урахуванням того, що буде в рішенні комітету, я вам дам слово* (21.03.2023). У цьому разі регламентативна стратегія поєднана зі стратегією обіцянки, характерної для політичного дискурсу загалом.

Модерація з боку голови засідання здійснюється відповідно до визначених протокольних норм і підпорядкована досягненню спільної кооперативної мети, звідси й прагнення мовців (і голови, і учасників) дотримуватися правил спілкування у парламентському дискурсі, напр.: *Займіть своєї місце за трибуною туди, щоб у нас не було ніяких питань, пов'язаних з належним дотриманням Регламенту* (21.03.2023). У такому разі мовці-політики виконують функцію регламентації в засіданні, перебираючи на себе обов'язки голови. Також це має місце за умови невиконання головою своїх функцій на належному рівні або повною мірою.

Регламентативна стратегія значною мірою визначена ритуальним характером спілкування в парламентському дискурсі: закріпленість комунікативних ролей і моделей поведінки за учасниками комунікації зумовлює й потребу в дотриманні протокольних норм мовленнєвої взаємодії.

Висновки і перспективи дослідження. В українській політичній комунікації парламентські дебати репрезентовані засіданнями Верховної Ради України, під час яких реалізується законотворча діяльність політиків і обговорюються важливі питання політичного життя. Головою засідань є спікер Верховної ради або його заступник, який виступає модератором на парламентських дебатах: оголошує порядок денний, надає слово, підсумовує сказане тощо. Учасники парламентських дебатів по чергово виступають в обговоренні: здебільшого тему обговорення задає один політик, який представляє законопроект, а депутати критикують або підтримують його виступ. Регламентативна стратегія підпорядкована дотриманню процесуальних норм

і правил під час парламентських дебатів, інформаційна передбачає повідомлення учасникам парламентського дискурсу нової оперативної інформації. *Перспективи дослідження* полягають у визначенні й характеристиці мовленнєвої поведінки усіх учасників українського парламентського дискурсу.

Література

1. Богатирьова Є. Політичні дебати як тип аргументативного політичного дискурсу. *Лінгвістичні студії*. 2010. Вип. 21. С. 183–187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2010_21_37.
2. Ганжуров Ю. Парламентський дискурс в публічних комунікаціях. *Політичний менеджмент*. 2005. № 6. С. 103–113.
3. Дяченко Н. М., Халін В. В. Комунікативні стратегії в сучасному українському політичному дискурсі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2019. № 1 (89). С. 56–62.
4. Завальська Л. В. Комунікативні стратегії і тактики в політичному інтерактиві: лінгвопрагматичний аспект: дис. на здобуття ... канд. філол. наук. Одеса, 2017. 220 с.
5. Карасьова К. А. Дискурсивна практика українськомовних політиків: автореф. дис. на здобуття ... канд. філол. наук. Дніпропетровськ, 2016. 23 с.
6. Кондратенко Н. В., Стрій Л. І., Билінська О. С. Лінгвопрагматика політичного дискурсу: типологія мовленнєвих жанрів: монографія; за заг. ред. Н.В. Кондратенко. Одеса: Астропринт, 2019. 236 с.
7. П'єцух О. І. Парламентські дебати Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії в когнітивно-дискурсивній парадигмі: монографія. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2018. 388 с.
8. Kondratenko N. V., Kiselova A., Zavalska L. Strategies and Tactics of Communication in Parliamentary Discourse. *Studies about Languages*, 2020, № 36, P. 17–29.

References

1. Bogatyreva, E. (2010), *Political debates as a type of argumentative political discourse [Politychni debaty yak typ arhumentatyvnoho politychnoho dyskursu]*. Linguistic studies, issue 21, pp. 183–187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2010_21_37.
2. Ganzhurov, Yu. (2005), *Parliamentary discourse in public communications [Parlament-s'kyu dyskurs v publichnykh komunikatsiyakh]*. Political management, No. 6, pp. 103–113.
3. Dyachenko, N. M., Khalin V. V. (2019), *Communicative strategies in modern Ukrainian political discourse [Komunikatyvni stratehiyi v suchasnomu ukrayins'komu politychnomu dyskursi.]*, Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University, No. 1 (89), pp. 56–62.
4. Zavalska, L. V. (2017), *Communicative strategies and tactics in political interactive: linguopragmatic aspect [Komunikatyvni stratehiyi i taktyky v politychnomu interaktyvi: lnhvoprahamatychnyy aspekt]*: dissertation. for obtaining sciences. candidate degree philol. of science, Odessa, 220 p.

5. Karasyova, K. A. (2016), *Discursive practice of Ukrainian-speaking politicians [Dyskursyivna praktyka ukrayins'komovnykh politykiv]*: abstract of the dissertation, Dnipropetrovsk, 23 p.
6. Kondratenko, N. V., Strii L. I., Bylinska O. S. (2019), *Linguopragmatics of political discourse: typology of speech genres [Linhvoprahmatyka politychnoho dyskursu: typolohiya movlennyevykh zhanriv]*, Astroprint, Odesa, 236 p.
7. Pietsuh, O. I. (2018), *Parliamentary debates of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland in the cognitive-discursive paradigm [Parlament's'ki debaty Spoluchenooho Korolivstva Velykoyi Brytaniyi ta Pivnichnoyi Irlandiyi v kohnityvno-dyskursyvnyy paradyhmij]*, Yu. A. Chabanenko Publisher, Cherkasy, 388 p.
8. Kondratenko, N. V., Kiselova A., Zaval'ska L. (2020), *Strategies and Tactics of Communication in Parliamentary Discourse*, *Studies about Languages*, № 36, pp. 17–29.

•••